

Help de kernwapens de wereld uit (1978)

School in Aalten praat er over...

Sieth Delhaas

Weerwoord, april 1978

Kardinaal Alfrink, voorzitter van Pax Christi in Nederland, hoorde ik onlangs over kernwapens zeggen: 'Het gebruik van dergelijke wapens moet beschouwd worden als een misdaad tegen God en tegen de mensheid. Er is geen enkel doel dat het gebruik van deze wapens rechtvaardigt.' Je zou zo zeggen, daar kunnen we het als Christenen allemaal roerend mee eens zijn. Temeer daar het gebruik van twee kernbommen tegen Japan, nu dertig jaar geleden, een afschrikwekkend voorbeeld zou moeten zijn.

Maar nee. De werkelijkheid is anders. Kijken we naar de verdeeldheid in de regering als de discussie over de neutronenbom op gang komt. Een gereformeerde VVD-er is vóór invoering, CDA-ers zijn er genuanceerd tegen maar de stop-de-neutronen-bom-aktievoerders in den lande kijken vreesachtig uit naar de definitieve standpuntbepaling als motivaties 'we willen de regering in hun NAVO-besprekingen niet voor de voeten lopen' worden gehanteerd. Kijken we naar de kerken dan hangt er nog een fikse wolk van (emotionele) stof die de lancering van het IKV-thema van september 1977 deed opwaaien: 'Help de kernwapens de wereld uit...! Om te beginnen uit Nederland!'

Felle discussies brandden los. En het bij het kerkvolk toch al niet geliefde Interkerkelijk Vredesberaad, kreeg harde kritiek te verduren. Maar 'die linkse jongens van het IKV', zoals de kerkleden ter rechter zijde ze plegen te noemen, beschikken na tien jaar vechten voor de vrede over een aardige dosis inkassingsvermogen. En ze mogen tevreden konstateren, dat hun thema, nu een half jaar oud, niet, zoals vele voorgaande jaren, al vergeven en vergeten is. Integendeel, de discussie erover is nog springlevend. Zelfs zo dat als gevolg van hun vraag om de kernwapens onze wereld uit te helpen, nu 160 groepen in den lande regelmatig bijeenkomen om te praten over de mogelijkheden die ze als onbetekenende burgermannetjes en -vrouwtjes hebben, om die grote regeringsleiders, belangrijke militairen en dure wapen- industriëlen er toe te bewegen die explosieve rommel maar van de hand te doen.

Vrede onder atoomparaplu

Op de Christelijke Scholengemeenschap in Aalten is het al enkele jaren gebruik, dat er gepraat wordt over het thema van de vredesweek. Eén van de leraren, de heer G. Karsten, voorzitter van de interkerkelijke werkgroep Vredes- en Ontwikkelingswerk in Aalten, zorgt er voor, dat elk jaar in de vredesweek een discussieavond wordt georganiseerd voor wijk-, kerkeraden en gemeenteleden van de kerken en laat 's middags de uitgenodigde spreker dan voor de leerlingen van zijn school praten. De opzet van de discussieavond in 1977 leende zich niet zo best om ook op school mee te doen. Maar al is het maanden later, de discussie over het thema is er toch gekomen. In de kantine van de school aan de Slingelaan waren circa 150

leerlingen (van de 450) van het VWO bij elkaar om te horen wat drs. L. Hogenbrink namens het IKV te vertellen had over het ingenomen standpunt tegenover de kernwapens en hoe luitenant kolonel Verboom, kommandant van het kamp Eibergen, zijn privémening als gewoon burger en christen verduidelijkte.

Van te voren hadden de leerlingen een discussiestuk gekregen, samengesteld uit artikelen en ingezonden stukken uit een regionaal kerkblad en het manifest tegen de kernwapens.

‘Je zult nooit iemand tegenkomen’, aldus Overste Verboom ‘die oorlog wil. Vraag je: is een oorlog te vermijden dan ben ik van mening, dat die niet te vermijden is omdat wij leven in een gebroken wereld. Voorbeelden? Kijk maar naar de sport, de kapingen. Er loopt een draad van oorlog door de wereld. Iedereen hunkert wel naar vrede. Kijk maar naar het beeld dat Jesaja schetst van de man onder de wijnstok. Maar het evenwicht in de bewapening mag niet eenzijdig verstoord worden door eenzijdige ontwapening, maar ook niet door de neutronenbom. Moeten we de atoombommen dan ook uit het wapenarsenaal halen? Nee, want de konventionele wapens missen het afschrikkingseffekt. Wij zullen het atoomwapen nooit als eerste gebruiken. In een verdedigingsoorlog wil ik niet zeggen: kijk eens jongens, wij zullen die kernwapens niet gebruiken.

Ik ben het volkomen eens met de eerste leuze van het IKV *Help de kernwapens de wereld uit*, maar met de tweede *om te beginnen in Nederland* niet. Het is onzin om ze in Amerika op te bergen. Dan moeten zij naar het Oosten. Ik dacht dat dat een bijzonder risikoverhogende faktor is. Bovendien, als wij de kernwapens van de hand doen hebben we geen invloed meer in de nucleaire planningsgroep van de NAVO. Het is beter in vrede te leven onder de atoomparaplu en het evenwicht in de bewapening te houden. Trouwens een oorlog met konventionele wapens liegt er ook niet om.’

Levende doden

Drs. Hogenbrink, die vervolgens aan de beurt kwam vertelde de jongeren eerst, dat de Hervormde synode, tien jaar geleden uit zorg over de bewapeningssituatie in de wereld meegewerkt had om het IKV op te richten. Deze organisatie kreeg van de kerken de ruimte om bekendheid te geven aan de verontrusting over de bewapeningsproblematiek. Hij liet wat cijfers horen over doden die te betreuren waren na ‘gewone’ bombardementen in de tweede wereldoorlog op Bremen (135.000) en de atoombom op Nagasaki met 175.000 doden. Niet eens zoveel meer. Maar het verschil is wel, dat herstel na de laatste bom niet mogelijk is en dat de gevolgen nog generaties lang doorwerken in het menselijk lichaam als er overlevenden zijn.

‘De overlevenden van Hiroshima zijn eigenlijk levende doden. Die kernwapens hebben allerlei effecten die wij niet kennen, waar we geen raad mee weten. Daarom moeten deze wapens weg. Kernwapens zijn eigenlijk onbruikbare wapens want je kunt er niet mee vechten. Zodra dit wapen wordt gebruikt, is er geen verliezer meer en geen overwinnaar. Nu worden ze al zo bruikbaar gemaakt, dat ze van afschrikingswapen tot gevechtswapen worden gemaakt. Kijk maar naar de neutronenbom.’

Laurens Hogenbrink bracht ook de kernenergie ter sprake. Het is in ons land rond Almelo nog steeds een heet hangijzer. Bom en energie kun je niet scheiden volgens hem, want door de afvalstoffen bij de produktie van kernenergie, kunnen over 10 jaar zo’n 35 landen over de kernbom beschikken. Intussen is het zo dat in Europa tienduizenden van deze atoomwapens

zijn opgeslagen en die dingen staan nergens ter discussie. Als wij over kernwapens praten, praten wij over Europa als slagveld. Die zijn niet bestemd voor Rusland of Amerika, maar het slagveld worden wij. Als er iets gaat gebeuren zal Europa al in een vroeg stadium vernietigd worden.

En als die wapens niet gebruikt zullen worden zoals men ons steeds tracht te verzekeren, wat doden zij dan niet al aan menselijkheid? Wat betekent het voor ons dat wij beréid zijn tot totale vernietiging. Hoe werkt dat door in de géést van ons mensen?

Moeten wij persé de ander zien als vijand? Dat wij alles wat hij doet als kwaad interpreteren? Afschrikking biedt geen enkel uitzicht. Wij moeten iets gaan doen wat strijdig is met de logika.

Wat wij met ons voorstel ‘Help de kernwapens de wereld uit..., om te beginnen uit Nederland’ willen bereiken is het doorbréken van de logika van het systeem.’

Vragen

Na beide uiteenzettingen zijn er toch wel vragen in de zaal. Een jongen vraagt via de mikrofoon aan ‘die linkse mijnheer daar’ (hilariteit, bedoelt Laurens Hogenbrink) hoe hij het zich denkt als je die kernwapens de deur uit wilt hebben, maar de kennis blijft toch.

‘Jawel, daar heb je gelijk in’ antwoord Hogenbrink, ‘die kennis raken wij niet meer kwijt, tenzij je met al die natuur- en scheikundigen iets raars doet (gelach). Wel kun je iets bereiken door een totaal verbod op proeven. En dat betekent dat de lol er af gaat. Allerlei nieuwe dingen kunnen niet meer worden uitprobeerde.’

Jaap Lemereis houdt Overste Verboom het moedige optreden van Sadat voor, die in z’n eentje naar Israël ging om de haatgevoelens tussen Egypte en Israël te doorbreken. Zo zou het met de kernwapens ook best kunnen, vindt hij. Maar de overste ziet daar niets in.

Jaap: ‘Als Nederland het nu ook eens probeert?’

Overste: ‘ik heb er niet zo veel vertrouwen in. In welk groot voetbalstadion durft de politie de hekken weg te halen?’

Jaap: ‘Als Christen moet je ook vertrouwen hebben.’

Overste: ‘Je moet niet alleen maar bidden, maar ook werken.’

Jaap: ‘Moet dat gebeuren met wapens?’

Overste: ‘Waarom krijgt Israël de opdracht om muren te bouwen?’

De overste leest, om op het gevaar van het dreigend kommunisme te wijzen, een uitspraak van Lenin, die denkt van de idealen van onder andere pacifisten gebruik te kunnen maken om het wereldkommunisme te realiseren.

Waarop Jaap constateert: ‘Goed, u bent dus bang voor de Russen.’

Overste: ‘Ik ben niet bang, helemaal niet bang. Wij mogen blij zijn dat wij 30 jaar vrede hebben dankzij de kernwapens.’

Jaap: ‘U ziet het dus als realiteit dat als Nederland de kernwapens weg doet de Russen hier komen? Als zij zouden komen zouden wij dan met wapens er tegen in moeten gaan?’

Overste: ‘Ja, daar ben ik van overtuigd.’

Jaap: ‘Wat bereik je daarmee?’

Overste: ‘Dat je een situatie als in ‘40-’45 voorkomt. Toen hadden we ook geen wapens.’

Jaap: ‘De bevolking was er niet op voorbereid om zich geweldloos te verdedigen.’

De overste wordt boos, Jaap kijkt steeds ongelukkiger en ze gaan samen nog een poosje door.

Twee mensen, beiden zeggen ze in vrede te geloven, die overal in de bijbel wordt voorspeld. Beiden geven aan het in praktijk brengen van die vrede een totaal andere uitleg. Kan die discussie nog lang doorgaan, tussen Christenen onderling, tussen mensen, terwijl de wapens zich aan weerskanten ophopen? Of moet er op een andere manier gepraat worden? Niet of die vrede kan blijven dankzij de wapens, maar dat vrede alleen kan bestaan door vertrouwen dat mensen elkaar schenken. Omdat het een opdracht is: ‘Gij zult u naaste liefhebben als Uzelve’ en ‘Hebt uw vijanden lief en bidt voor wie u vervolgen.’ Is het zo moeilijk om te geloven, dat God ook nog zorgt?